

Og verden skælvede – igen

180grader.dk | February 11, 2008

(Red liberalarrogance.dk: Artiklen findes ikke længere på 180grader.dk)

Af Per Henrik D. Hansen

Saxo Bank har genoptrykt 4.000 kopier af Atlas Shrugged på dansk og lancerer bogen i morgen, den 4. november, som Og verden skælvede.

Den sensationelle bog, som er skrevet af den russisk-amerikanske forfatterinde Ayn Rand, udkom første gang i USA i 1957 efter tolv års arbejde. En 1.168 sider lang filosofiroman (i hard copy). Da forlagsredaktøren før udgivelsen foreslog at beskære den 60 sider lange filosofiske tale, som hovedpersonen John Galt holder mod slutningen af bogen, skulle Ayn Rand, efter sigende med et glimt i øjet, have svaret: "Vil du også redigere i Biblen?" Ayn Rands filosofi, som først senere blev navngivet Objektivisme, er for første gang skitseret i den lange monolog, præsenteret som en radiotale til nationen. Det tog hende to år bare at skrive talen. Hun havde oprindelig afsat tre måneder. Hun fortalte, at den største udfordring ikke var talens filosofiske indhold, men de litterære krav. Hun kunne ikke bare præsentere sine idéer i en tør og systematiske form. Hun var nødt til at præsentere dem i dramatisk form. I form af en revolutionær leders manifest og udfordring til et korrupt samfund. Talen løser ligeledes romanens filosofiske handlingsmysterium: "Hvem er John Galt?" og "Hvorfor forlader de mest produktive mennesker deres arbejde og forsvinder ud af samfundet?"

Bogen blev lanceret med en betydelig salgskampagne og var en bestseller fra første dag. Alligevel var de fleste anmeldelser - ligesom for alle hendes andre bøger - særdeles negative. Også i de

konservative medier. (Se f.eks. Whittaker Chambers' anmeldelse i National Review, 28. december 1957).

Atlas Shrugged er en moralsk og intellektuel thriller. En mesterlig historie om den amerikanske kapitalismes kollaps ned i socialismens kviksand. Den dramatiserer modsætningerne mellem tanke og tro, mellem egoisme og altruisme, mellem individ og stat. Den foregår i et fremtidigt USA, hvor de sidste kreative skabere er ved at trække sig ud af samfundet. Europa er tabt til kollektivismen og lever af forsyninger bragt på nødhjælpsskibe fra USA. Arbejdstitlen på bogen var Strejken, for Ayn Rand ønskede at undersøge, hvad der vil ske, hvis alle de kreative hjerner går i strejke. Idéen var, at vi er vant til at høre, at igangsætter, kapitalisten og industrialisten er blevet rig på arbejderens ryg. At han har udbyttet arbejdsmanden og approprieret den merværdi, arbejderen har skabt, til sig selv. Lad os se, siger Ayn Rand, hvad der vil ske, hvis disse mennesker trækker sig ud af samfundet? Hvis de får nok. Lad os se, hvem der har mest gavn af hvem?

De filosofiske spørgsmål, historien rejser, er bl.a.: Hvad er entreprenørens og innovatørens rolle i samfundet? Hvad motiverer dem? Hvad er betingelserne, de behøver for at kunne udføre deres arbejde? Og hvad sker der med verden, når de forsvinder? Romanens dybere filosofiske spørgsmål er: Hvad er forretningsmandens og industrialistens moralske status?

Hendes svar - illustreret i romanens historie - er, at mennesket er født i en verden, hvor det selv må skabe de nødvendige værdier for sin overlevelse og trivsel. Livet handler om at producere værdier. Værdier er ikke noget, der bare er her til fordeling, de skal skabes. Og produktionen af værdi er først og fremmest en intellektuel proces og ikke et spørgsmål om fysiske mandetimer, som Karl Marx troede. Værdiskabelse sker fremdeles på det konceptuelle plan. Det er de store videnskabsfolk og opfindere, der sammen med idéernes praktiske implementør,

industrialisten og forretningsmanden, forandrer menneskets levevilkår. Forretningsmanden som i vores kultur bliver mistænkeliggjort og latterliggjort og af mange opfattes som en forbryder, vi bare endnu ikke har afsløret. Det er hans fortjeneste, at mennesker i den (semi)kapitalistiske del af verden i dag kan nyde en levestandard, som ingen tidligere generationer har turde drømme om. Og det er sket i løbet af tohundrede år.

Ayn Rand viser, at det forholder sig nøjagtigt omvendt af, hvad Karl Marx sagde. Det er arbejderen, der også bliver rig, fordi forretningsmanden udvikler og implementerer nye redskaber, nye metoder, nye organiseringer og nye produkter, som igen øger arbejderens produktivitet og dermed aflønning. Det er arbejderen, der også bliver rig, fordi kapitalisten har sparet op, og derfor kan stille værktøj, maskiner og fabrikker til rådighed for arbejderen, hvilket øger hans produktivitet og dermed aflønning. Det er opfindelsen af dampmaskinen og elektriciteten, af bilen og flyvemaskinen, af mikrochip og transistor, af computer, mobiltelefoni og internet og kapitalismens masseproduktion af samme, der gør en afgørende forskel i menneskers liv og ikke antallet af fysiske arbejdstimer. Dem havde de masser af i Sovjetunionen og kommunist-Kina.

Forretningsmanden er en kreativ helt. Heroismens essens er produktion af værdi. I Atlas Shrugged er forretningsmænd altså helte og giganter. At tjene penge er noget spændende og heroisk. Forretningsverdenen er en nobel profession og forretningsaktivitet noget godt. Ingen driver en succesfuld forretning på længere sigt ved at snyde sine kunder eller uden kundetilfredshed.

Det overordnede tema i bogen er: fornuftens rolle i menneskelig eksistens. Fra første til sidste kapitel afbilder bogen utallige måder, hvorpå menneskeligt liv, velfærd og lykke afhænger af tænkning. Den viser, hvad der sker, når man påtager sig ansvaret og anvender sin fornuft, og den viser, hvad der sker, når man ikke

gør - når man bare driver med strømmen. "Du kan undvige virkeligheden, men du kan ikke undvige konsekvenserne af at undvige virkeligheden," siger Ayn Rand - med mindre du kan få andre til at betale for dine svigt ...

Ayn Rands helte som fx John Galt i Atlas Shrugged og Howard Roark i The Fountainhead udtrykker deres totale og konsistente dedikering til fornuften og passion for livet gennem produktivt arbejde. En anden iøjefaldende ting, man bemærker, er deres komplette integritet. De udviser konsistent loyalitet til deres principper, ikke kun vedrørende vigtige spørgsmål, men ned i den mindste detalje af hverdagslivet. At have accepteret et moralsk værdisæt baseret på fornuften, menneskets natur og tilværelsens karakter gør Rands helte i stand til at handle moralsk hele tiden. Ifølge Rand er den moralske inkonsistens og forræderi, vi så ofte oplever i den virkelige verden, en konsekvens af, at mennesker er opdraget til at forfølge irrationelle og derfor upraktiske moralske idealer. De er således tvunget til at vælge imellem dyd eller succes, moral eller selve livet. Den traditionelle moral om selvopofrelse, religiøs tro, pligt og ydmyghed er ifølge Rand i strid med menneskets natur og situation og derfor irrationel og upraktisk. Løsningen på disse konflikter er et moralsk værdisæt - identificeret og beskrevet ved hjælp af fornuften - med udgangspunkt i det menneskelige livs behov her på jorden. Hykleriet og inkonsistensen ophører herved.

I en notits til sine læsere skrev Ayn Rand: "Læsere har spurgt mig om, hvorvidt personerne i mine bøger er 'kopier af virkelige mennesker fra det offentlige liv' eller om 'de slet ikke er mennesker, men symboler'. Ingen af delene er rigtigt ... Hvad jeg har gjort er at observere det virkelige liv, analysere årsagerne til at mennesker er, som de er, deraf har jeg udledt en abstraktion. Mine karakterer er personer i hvem visse menneskelige egenskaber er mere skarpt fokuseret og mere konsistent fastholdt end det er i virkelige gennemsnitlige mennesker."

Dagny Taggart i Atlas Shrugged repræsenterer kapitalismens sjæl og praksis. Hank Rearden kapitalismens produktivitet. John Galt fornuften. Francisco d'Anconia glæden ved livet. Og Ragnar Danneskjold retfærdigheden.

Per Henrik D. Hansen er cand. polit. og ekstern lektor

I anledning af boglanceringen afholder Saxo Bank et morgenseminar. Det sker i morgen, tirsdag den 4/11, kl. 8.00-9.30 i bankens hovedkvarter på Philip Heymanns Allé 15 i Tuborg Havn. Der uddeles et eksemplar af "Og verden skælvede" til alle fremmødte.

Seminaret er gratis for alle. Der serveres en let morgenanretning fra kl. 7.30 samt kolde drikke efter seminaret. Tilmelding til boglanceringen kan ske på seminar@saxobank.com.

Saxo Banks to stiftere og administrerende direktører, Kim Fournais og Lars Seier Christensen, vil tale ved boglanceringen ligesom Saxo Banks investeringschef, Steen Jakobsen, vil give et indblik i finanskrisens årsager og konsekvenser.